

Ο πρύτανης της πνευματικής Θεσσαλονίκης

Πολιτισμός / Δοκίμια

Στέλιος Κούκος

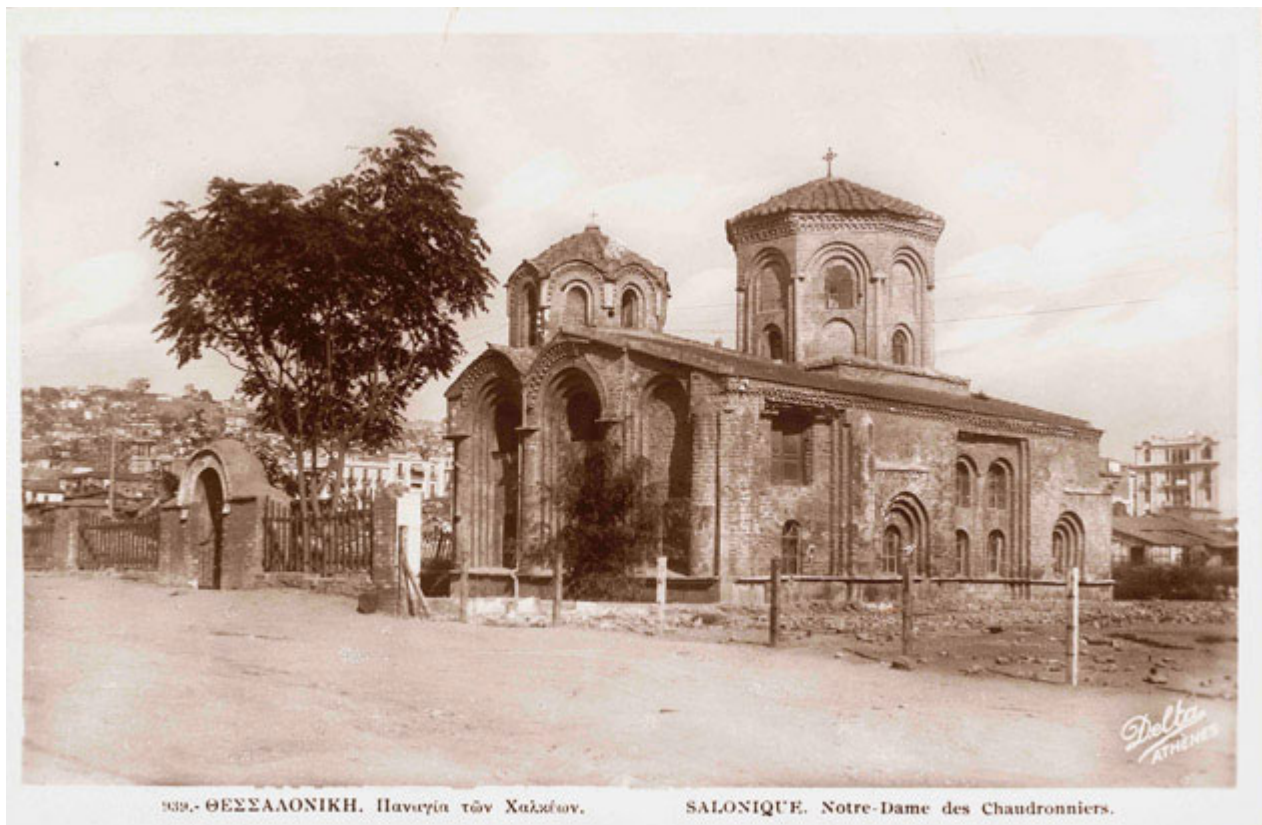
Ο Άγιος Ευστάθιος Θεσσαλονίκης, το ξεχωριστό αυτό πρόσωπο της πόλης και της οικουμένης του 12ου αιώνα, μοιάζει να μας δίνει τη δυνατότητα για εμπύχωση του χώρου και του κόσμου της βυζαντινής Θεσσαλονίκης. Άλλωστε η πόλη, με τους πανέμορφους ναούς και τα κάστρα της, συνιστά σαφώς ένα τοπίο του «βυζαντινισμού μας», και έτσι τόσο οι κάτοικοι της πόλης όσο και οι επισκέπτες της ζουν και κινούνται σ' αυτό το σκηνικό.

Μένει πλέον η γνώση της ιστορίας και τα πρόσωπα που την προδιέγραψαν για να μετέχει κάποιος στον κόσμο αυτό - χωρίς βεβαίως σε καμιά περίπτωση να εγκλωβίζεται σ' αυτόν. Το τελευταίο θα συνιστούσε τραγωδία... Αλλά από την άλλη πλευρά είναι πραγματικά ολέθριο να μην έχει κανείς αίσθηση και ιδέα για το περιεχόμενο που περικλείει αυτό το σκηνικό και το πώς φτάσαμε στον σημερινό μας κόσμο.

Όπως έγινε γνωστό από το προηγούμενο αφιέρωμά μας, ο αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Ευστάθιος σημάδεψε την εποχή του και την πόλη με την ποικίλη προσφορά του. Και τελικά η ζωή και το έργο του ταυτίστηκε με τη Θεσσαλονίκη, παρόλο που η «ακαδημαϊκή» του πορεία ξεκίνησε και έφτασε στο αποκορύφωμά της στη βασιλεύουσα, αφού και ο ίδιος, όπως αναφέρουν οι μελετητές του, καταγόταν από εκεί.

Ως μητροπολίτης της Θεσσαλονίκης προσέφερε και δημιούργησε σ' αυτήν, δοκίμασε τις αντοχές των πολιτών της ζητώντας ιδιαίτερα από τους κληρικούς και τους μοναχούς να είναι τουλάχιστον συνεπείς στην αποστολή τους, αλλά δοκιμάστηκε και ο ίδιος όταν κάποιοι στράφηκαν εναντίον του. Προφανώς όμως η πλήρης δοκιμασία, τόσο για τον ίδιο όσο και για ολόκληρη την πόλη και τους πολίτες της, ήταν η κατάληψή της από τους Νορμανδούς της Σικελίας το 1185.

1939.- ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ. Παναγία τῶν Χαλκείων.

SALONIQUE. Notre-Dame des Chaudronniers.

Το ἔργο που ἔγραψε για τα γεγονότα αυτά αποτελεί ἀκόμη ἕνα μοναδικό μνημεῖο λόγου. Η λογισύνη του εἶναι ἐκδηλη και προβάλλεται ἀβίαστα στις ποικίλες αναφορές του. Από τα ομηρικά ἔπη και τον λοιπό ἀρχαῖο λόγο και κόσμο της μυθολογίας, της φιλοσοφίας και της ποίησης μέχρι τα ἐκκλησιαστικά κείμενα, ὅλα βρίσκουν και ἔχουν θέση ἐν τῇ ρύμῃ του προσωπικοῦ του λόγου, σ' αὐτό το θρηνητικό συναξάρι και μαρτυρολόγιο της Θεσσαλονίκης.

Αντιγράφω ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τῇ μετάφραση του Χάρη Μέσση: «Αλήθεια, μήπως δεν εἶναι μια ἐκλειψη ἡ σημερινή κατάσταση της Θεσσαλονίκης που, ἐνῶ ἦταν ἀπὸ τις πιο λαμπρές πόλεις που βρίσκονται κάτω ἀπὸ τον ουράνιο θόλο, υπέστη μια τέτοια καταστροφή; Η τύχη της Θεσσαλονίκης εἶναι τόσο τραγική και τέτοια που και οι ἴδιοι οι ἐχθροί μας θα τῇ ἀπεύχονταν».

Κάθε ελληνικό γεωγραφικό διαμέρισμα περιέχει στα σπλάχνα του ιστορικά γεγονότα διαφόρων περιόδων και μάλιστα σε μια ιδιαίτερα σημαντική πυκνότητα. Δυστυχώς όμως η διδασκαλία στην εκπαίδευση μιας γενικής ιστορίας αποσιωπά αν δεν εξαφανίζει ξεχωριστές φάσεις και λεπτομέρειες της τοπικής ιστορίας. Για τον λόγο αυτό κατά τη διδασκαλία της ιστορίας στις κατά τόπους περιοχές της χώρας θα έπρεπε να προσφέρονται και εκείνα τα στοιχεία, ώστε να μπορεί κάποιος να συνδέει πολύ όμορφα την τοπική με τη γενική ιστορία. Αυτό είναι ικανό να δημιουργήσει ιδιαίτερους δεσμούς αγάπης και σύνδεσης τόσο με τον τόπο στον οποίο κατοικεί κάποιος όσο και με την ευρύτερη ιστορία και τον ελληνικό πολιτισμό.

Πολύ περισσότερο όταν πρόκειται για τη Θεσσαλονίκη, την «πρώτη μετά την πρώτη», που τουλάχιστον αρχιτεκτονικά παραμένει οφθαλμοφανώς βυζαντινή, ενώ πάντα караδοκούν ιδιαίτερα σημαντικά πρόσωπα, όπως ο Άγιος Ευστάθιος Θεσσαλονίκης, για να μας εισαγάγουν και να μας ξεναγήσουν σ' αυτόν τον κόσμο, που φτάνει μέχρι τον Πίνδαρο και τα ομηρικά έπη.

Ο Ευστάθιος Θεσσαλονίκης μοιάζει να αποτελεί τον διαρκή πρύτανη της πνευματικής Θεσσαλονίκης και γι' αυτό ελπίζουμε πως το διεθνές συνέδριο που διοργανώνουν στο τέλος του μήνα οι «Φίλοι του Κέντρου Ιστορίας Θεσσαλονίκης» να αποτελέσει σταθμό και αφετηρία για την επανασύνδεση της πόλης μαζί του.

<http://bitly.com/1LXB0Bo>